

Partiprogrammer, politiske konfliktlinjer og temaer på YS sine områder i valgkampen 2013

Målet med dette notatet er å se hva som kan bli viktige temaer i valgkampen med utgangspunkt i partienes forslag til partiprogrammer for de neste fire årene innenfor YS sine interesseområder. Og hvordan forholder YS sine standpunkter seg til disse konfliktene? Kan det også gi noen mediemuligheter?

Dette er et enkelt og punktvis notat med en gjennomgang av noen viktige temaer for arbeidstakere i offentlig og privat sektor og hvordan de ulike partiene stiller seg med utgangspunkt i forslag til arbeidsprogrammene til partiene for perioden 2013-2017. Notatet er oppdatert med partienes endelige vedtatte programmer for perioden 2013-2017 behandlet på partienes landsmøter våren 2013. Det tas forbehold om at flere av partiprogrammene pr dags dato fortsatt bare finnes i versjoner som ikke har vært gjennom korrekturlesning.

Dette er et enkelt og punktvis notat med en gjennomgang av noen viktige temaer for arbeidstakere i offentlig og privat sektor. Partienes programmer er heller ikke helt utførlige for den politikken partiene står for. Partiene er mer opptatt av hva de ønsker å endre enn hva de ønsker å bevare, slik at partiene som ønsker status quo i mindre grad er eksplisitte på dette. Alle dagens stortingspartier er inkludert. Regjeringspartiene – spesielt Arbeiderpartiet – er mindre konkret på hva de ønsker av endringer.

Hovedtemaene er nummerert. Det partiene ikke er oppført er det ikke funnet at partiene har flagget konkrete standpunkter og forslag.

1. Endring av arbeidsmiljøloven: Midlertidige ansettelser, fleksibilitet og turnuser

Konflikt: Dette kan bli et hovedtema der hovedskillene går mellom de rødgrønne og de borgerlige partiene. I hovedtrekk ønsker de borgerlige partiene å myke opp Arbeidsmiljøloven (AML) mens de rødgrønne ønsker å beholde dagens lov eller å gjøre den strengere. De borgerlige partiene ønsker å gjøre det lettere med midlertidige ansettelser, mindre rigide bestemmelser knyttet til turnus og ukurant arbeidstid, gjøre det lettere å få unntak fra loven og frata fagforbundene sentralt vetoretten og overføre denne til lokale fagforeninger.

YS:

- arbeidsmiljøloven skal til enhver tid ivareta arbeidstakernes behov for vern
- vernebestemmelsene som ligger til grunn for loven må bestå
- arbeidsmiljøloven gir tilstrekkelige muligheter for fleksibilitet for både arbeidstakere og arbeidsgivere
- fagforeninger med innstillingsrett skal være med å legge rammene for avvik fra lovens bestemmelser
- fast ansettelse skal være hovedregel i norsk arbeidsliv
- tjenestemannslovens bestemmelser om midlertidig ansettelser må harmoniseres med arbeidsmiljølovens bestemmelser

Fr.p:

- Vil åpne for at alternative turnuser kan avgjøres lokalt.
- Vil liberalisere AML slik at den sikrer arbeidslivet fleksible, men trygge rammer og gir rom for lokal tilpasning.
- Vil tidsavgrense hvor lenge man kan være midlertidig ansatt.

Høyre:

- Vil gjøre det enklere å etablere lokalt avtalte turnusordninger og andre fleksible arbeidstidsordninger basert på lokale behov.
- Vil myke opp reglene for arbeidstid, men sikre klare grenser. Vil gjøre reglene for gjennomsnittlig beregning av arbeid mer fleksibel.
- Vil gjeninnføre Arbeidstilsynets adgang til å gi generelle unntak fra AML arbeidstidsbestemmelser når partene er enige lokalt.
- Vil åpne for midlertidige ansettelse ved reelt midlertidige behov.
- Vil myke opp reglene for søndags, helligdags- og nattarbeid.

Venstre:

- Vil endre arbeidsmiljølovens bestemmelser når det gjelder hvilken arbeidstid det er mulig å avtale individuelt, for blant annet å gjøre det lettere å inngå avtale om turnusordninger.
- Vil gjøre reglene om overtid mer fleksible, for eksempel gjennom å utvide tidsrommet overtiden kan tas ut.
- Vil endre opp reglene for midlertidig ansettelse og likestille regelverket i kommunal og privat sektor med statlig sektor
- Vil stramme inn maksimal varighet for midlertidige ansettelse fra 4 til 2 år.
- Vil lovfeste alle arbeidstakeres rettigheter knyttet til permittering

Kr.F.:

- Vil modernisere dagens AML for å være mer tilpasset dagens utfordringer.
- Vil at turnusarbeid og skiftarbeid må behandles mer likt og at flere avgjørelser om arbeidstid må tas lokalt.
- Vil at det åpnes opp for i større grad å kunne lokalt avtale ordninger som passer den enkelte arbeidsplass og arbeidstaker.
- Ønsker moderate oppmykninger av AMLs bestemmelser om gjennomsnittsberegning av arbeidstid og uttak av overtid.
- Mener det bør åpnes opp for at arbeidstaker og arbeidsgiver kan ta i bruk alternative turnusordninger med godkjenning fra Arbeidstilsynet.
- Mener at grensen for hva AML definerer som nattarbeid bør forskyves noe for å gi økt fleksibilitet og rom for at arbeidstaker og arbeidsgiver kan avtale en mer hensiktsmessig organisering av arbeidsdagen.
- Vil åpne opp for noe større adgang til å benytte midlertidige ansettelse.
- Vil begrense ufrivillig deltid, blant annet gjennom streng tolkning av unntaksregelen som sier at økt stilling kan nektes dersom dette vil medføre vesentlig ulempe for virksomheten og ha en grundig gjennomgang av regelverket for dette.
- Ønsker en harmonisering av regelverket for midlertidige ansettelse i tjenestemannsloven og AML.

- Vil at tiden før man regnes som fast ansatt reduseres til to år. I tillegg skal det ikke være tillatt å si opp en midlertidig ansatt når fristen for fast ansettelse nærmer seg og ansette en ny midlertidig i samme stilling.

Ap:

- Vil beholde dagens lov med dagens rettigheter.
- Vil at arbeidstakerne og deres organisasjoner skal ha gode muligheter til medvirkning ved fastsetting av ubekvem arbeidstid, for eksempel nattarbeid.
- Vil sikre at faste og direkte ansettelser fortsatt blir hovedregelen i norsk arbeidsliv, og at bruk av innleie i størst mulig grad begrenses til bruk av reelle vikarer og sesongtopper.

Sp:

- Vil at faste ansettelser skal fortsette å være hovedregelen i norsk arbeidsliv
- Vil ha en gjennomgang av AML med partene i arbeidslivet der man vurderer behovet for endringer. Målet er å kunne imøtekomme nye krav til fleksibilitet samtidig som arbeidstakernes rettigheter sikres.

SV:

- Vil stramme inn dagens AML. Vil ha en klarere regulering av arbeid utenfor normalarbeidsdagen for å unngå skadelig kvelds- og nattarbeid der det ikke er nødvendig.
- Vil endre AML slik at også ansatte i varehandelen blir omfattet av bestemmelsene om natt,- søndags og helgearbeid.
- Vil innføre en svært restriktiv praksis mot bruk av midlertidige ansettelser.
- Vil at midlertidig ansatte skal regnes som fast ansatte etter to år.
- Vil stille krav om at innleie av arbeidskraft fra byråer bare kan gjøres der arbeidskraften er fast ansatt i utleiebedrifter eller bemanningsbyråer.
- Vil at kommunene skal etablere egne kommunale vikarpooler med faste ansatte.
- Vil at alle statlige, og statlig eide, virksomheter pålegges gjennomgang av bruken av midlertidige kontrakter for å sørge for at så mange som mulig får faste ansettelser.
- Vil at tjenestemannslovens bestemmelser endres slik at statlig ansatte får tilsvarende rett til fast ansettelse som arbeidstakere omfattet av arbeidsmiljøloven.

2. Heltid og deltid

Konflikt: SV og Arbeiderpartiet vil lovfeste en rett til heltid, de borgerlige partiene er mindre opptatt av problemstillingen.

YS:

- Mener arbeidstakere skal ha rett til hel/større stilling
- Mener andelen heltidsstillinger må økes
- Mener ufrivillig deltid må bekjempes.

Sp:

- Vil arbeide for å unngå ufrivillig deltid

Ap:

- Vil ha et mer likestilt Norge, og endre arbeidsmiljøloven slik at en lovfester retten til utvidet stilling for deltidsansatte, fortrinnsrett for deltidsansatte og at det innføres drøftingsplikt med tillitsvalgte om bruk av deltidsstillinger.
- Vil sikre at ansatte som over tid har jobbet mer enn avtalt arbeidstid, krav på utvidet stilling.

SV:

- Vil lovfeste rett til fast jobb med like høy stillingsprosent som den tiden man faktisk jobber, dersom avtalt stillingsbrøk er lavere enn gjennomsnittlig faktisk arbeidstid over en periode på ett år.
- Vil lovfeste rett til heltid slik at arbeidsgivere som kunne tilbudt hele stillinger, men likevel deler dem opp, pålegges å gi de ansatte fulltidsstillinger. Dette vil gi arbeidsgiver plikt til å vise hvorfor en deltidsansettelse er lovlig.
- Vil ha nye langvarige forsøk med sekstimersdagen og andre ordninger med redusert arbeidstid.
- Vil endre arbeidsmiljøloven, slik at dagens bestemmelse om 40 timers arbeidsuke senkes til 37,5 timer.

3. Endre aldersgrenser for å kunne stå lenger i arbeidslivet

Konflikt: Dette blir neppe et hovedtema, men kan likevel få noe oppmerksomhet. De borgerlige partiene er eksplisitte på at de ønsker å endre loven slik at arbeidstakerne har rett til å stå i arbeidslivet etter at de har fylt 70 år.

YS:

- Vil endre dagens lovverk slik at arbeidstakerne kan stå lenger i arbeidslivet.
- Vil fjerne bedriftsinterne aldersgrenser for pensjonering som er lavere enn lovverket, slik at den enkelte medarbeider selv kan velge om han vil arbeide lenger.
- Vil se på dagens avtaleverk for å legge til rette for at arbeidstakere kan stå lengre i arbeid

Fr.p:

- Vil ikke godta alder alene som oppsigelsesgrunn. Vil fjerne adgangen til å si opp arbeidstakere ved fylte 70 år. Dersom arbeidstakeren er i stand til å utføre jobben sin, skal han kunne stå så lenge han vil og helsa tillater det.

Høyre:

- Vil endre AML og tjenestemannsloven og heve aldersgrensen til 75 år i samarbeid med partene i arbeidslivet.
- Vil vurdere å oppheve adgangen til å ha bedriftsinterne aldersgrenser.
- Vil gå gjennom særaldersgrenser med sikte på at flest mulig av dem blir overflødige og kan erstattes av individuell vurdering av egnethet.

Venstre:

- Vil avvikle særaldersgrenser som ikke har faglig begrunnelse og øke aldersgrensen for oppsigelsesadgang fra 70 til 75 år.
- Vil legge bedre til rette for å kombinere arbeid og pensjon, gi bonusordninger for å stimulere til lengre yrkesdeltakelse og eventuelt utvide bruken av redusert arbeidstid.
- Vil ha mer fleksible arbeidstidsregler og skattestimulans/fradrag til eldre arbeidstakere (62 år) som velger å arbeide i stedet for å gå av med pensjon før 67 år.

Kr.F.:

- Vil heve aldersgrensen i AML for å kunne si opp en medarbeider fra 70 til 75 år.
- Vil la den enkelte etat bære kostnadene selv ved avgang til AFP.
- Vil gå kritisk gjennom særaldersbestemmelser for å se om de er tilstrekkelig begrunnet i viktige HMS-tilsyn med tanke på at de kan fjernes for enkelte grupper.

Sp:

- Vil heve den generelle aldersgrensen i arbeidslivet og over tid fase ut ulike særaldersgrenser.

Ap:

- Vil vurdere aldersgrenser i sammenheng med arbeidslivets utvikling og tilpasse disse til pensjonsreformerarbeidet.
- Vil stimulere til at flere eldre står i arbeid også etter fylte 70 år.

SV sier ingenting om dette, men Ap vil sette i gang en offentlig utredning om spørsmålet som skal være ferdig i 2014.

4. Pensjon

Konflikt: Fr.p og Høyre er de eneste partiene som eksplisitt sier at de ønsker å gjøre noe med forliket om offentlig tjenstepensjon. For de andre partiene er dette et ikke-tema. Bli neppe et stort tema i valgkampen. Ingen partier sier eksplisitt at de ønsker å gjøre noe med de store pensjonsforlikene.

YS:

- Ønsker å forhandle frem en bedre tilpasset og forutsigbar OFTP for de yngre årskull
- Mener det er viktig at det legges til rette for at gode pensjonsordninger utvikles og sikres i privat sektor også i fremtiden
- Mener at obligatorisk tjenstepensjon må forbedres og harmonisere den med folketrygden.

Fr.p:

- Anser pensjon som pensjonistens eiendom. Går mot at opptjente ytelser skal kunne avkortet eller samordnes.
- Vil sikre de offentlig ansatte samme mulighet til å kombinere pensjon og arbeidsinntekt som i privat sektor.
- Vil endre de offentlige tjenstepensjonene slik at det blir samsvar mellom pensjonssystemet i privat og offentlig sektor.

- Mener at offentlig tjenestepensjon må innrettes slik at den kan opptjenes og tillegges folketrygdens ytelser uten samordning.
- Vil arbeide for at det statlige bidraget til AFP skal omfatte alle pensjonister.
- Vil ha den samme AFP-ordningen i offentlig sektor som man har i privat sektor.

Høyre:

- Vil søke å bringe pensjonsvilkårene i offentlig og privat sektor nærmere hverandre, men samtidig respektere inngåtte avtaler mellom partene i arbeidslivet.
- Vil utrede et system for fondsbasering av tilleggpensjonene.
- Vil heve det fradragsberettigede sparebeløpet i de individuelle pensjonsspareordningene (IPS) og redusere skatteprosenten ved uttak til 28 prosent.

Venstre:

- Vil la pensjonsrettighetene følge arbeidstakerne om man velger å skifte jobb mellom det offentlige, private virksomheter eller egen virksomhet.
- Vil fjerne de fleste pensjonsprivilegier for særskilte sektorer og tariffområder.
- Vil øke skattfradraget for individuelle forsikrings- og pensjonsspareordninger og gjøre disse mest mulig like for alle.
- Vil avvike de statlige bidragene til AFP, og heller gi incentiver for at folk skal arbeide lenger.

Kr.F:

- Vil at pensjonsreformen evalueres for å avdekke uheldige likestillingsmessige konsekvenser av reformen.

Ap:

- Vil sikre gode offentlige ytelser for personer som ikke kan delta i arbeidslivet.
- Vil gjennomføre pensjonsreformen og innføre ny uføretrygd fra 2015.
- Vil sikre en fortsatt god pensjon og at den kan kombineres med å være i arbeid.
- Vil sikre rammebetingelsene for AFP i privat sektor.

SV:

- Vil gradvis øke minimumssatsene i obligatorisk tjenestepensjon, og innføre obligatorisk uføredekning.
- Vil at offentlig ansattes pensjon videreføres på et nivå på minst 2/3-deler av sluttlønn.
- Vil slå sammen alle offentlige tjenestepensjonsordninger til en felles ordning.

5. Forhandlingssystemet og den norske modellen

Konflikt: Fr.p. og Høyre er de eneste partiene som eksplisitt ønsker endringer. Fr.p. og Høyre vil overføre mer av den sentrale potten til lokale forhandlinger. Fr.p vil også gi større lokal forhandlingsrett og begrense streikeretten for enkelte grupper. Alle partier sier eksplisitt at de ønsker å videreføre den norske modellen, men ingen sier noe om frontfagsmodellen. Dette blir neppe noe stort tema i valgkampen.

YS:

- Mener den norske arbeidslivsmodellen er en forutsetning for den norske velferdsstaten og det norske demokratiske systemet
- Mener at arbeidstakeres lønns-, inntekts- og arbeidsvilkår sikres best innenfor rammen av kollektive avtaler
- Mener at organisasjonsretten og streikeretten er fundamentale rettigheter i den norske modellen.

Alle partier vil "bevare" 3-parts samarbeidet men vektlegger dette på ulike måter.

Fr.p:

- Vil ha større lokal forhandlingsrett.
- Vil likestille uorganiserte med organiserte
- Vil vurdere å innføre begrensninger i streikeretten for arbeidskraft som reelt sett ikke løper noen risiko ved en streik eller som rammer mange uskyldige ved en streik uten at det står i et rimelig forhold til omfanget og betydningen av tvisten.
- Sentrale forhandlinger må reduseres for å kunne øke andelen til lokale forhandlinger.

Høyre:

- Vil legge til rette for at en større del av lønnsdannelsen i offentlig sektor kan skje gjennom lokale forhandlinger.

Sp:

- Vil verne om frontfagsmodellen som grunnverktøy i lønnsforhandlinger

Ap:

- Vil videreutvikle trepartssamarbeidet.

SV:

- Vil begrense bruken av lønnsnemd.
- Vil sørge for et trygt og seriøst arbeidsliv gjennom å gi tillitsvalgte kollektiv søksmålsrett på viktige områder som innleie av arbeidskraft og midlertidige ansettelser.
- Vil utvide tillitsvalgtes innsynsrett i virksomhetene, for å sørge for at fagbevegelsens arbeid ikke undergraves av arbeidsgivere.
- Vil forenkle fagbevegelsens mulighet til å kreve allmenngjøring.
- Vil at ansatte kan kreve styrerepresentasjon i bedrifter med mer enn ti ansatte.
- Vil at ansattes innflytelse økes i selskapene ved at deres andel av stemmene på selskapers generalforsamling økes til 40 prosent.
- Vil at ansatte gis forkjøpsrett til egne arbeidsplasser, i samarbeid med myndighetene, når eierne vil flytte bedrifter ut av landet.
- Vil at det etableres en ny selskapsform for demokratiske bedrifter, som er eid og styrt av de ansatte i felleskap.

6. Lønnsutvikling, likelønn og reduserte lønnsforskjeller

Konflikt: Blir neppe et tema i valgkampen. Bare SV omtaler dette eksplisitt i sitt program der partiet er opptatt av små lønnsforskjeller. SV vil ha mer likelønn. De borgerlige partiene nevner knapt dette.

YS:

- Aksepterer ikke forskjeller i lønns- og arbeidsvilkår som har grunnlag i noen form for diskriminering
- Mener at kvinneyrker skal verdsettes på lik linje som mannsdominerte yrker
- Mener at yrker i offentlig sektor må verdsettes likt med tilsvarende yrker i privat sektor

Krf:

- Vil kreve en tidsplan for partene i arbeidslivet for å rette opp lønnsdiskrimineringen mellom kvinner og menn, slik at lønnsforskjeller mellom disse reduseres.
- Vil innføre en likelønnsrett.

SV:

- Vil at det fastsettes forpliktende likelønnsplaner i alle offentlige virksomheter.
- Vil innføre en statlig likelønnsrett i form av å utvide rammene for lønnsoppgjørene i offentlig sektor. De utvidede rammene skal brukes til å sikre større tillegg for kvinnedominerte yrkesgrupper som tjener mindre enn sammenliknbare mannsdominerte grupper.

Ap:

- Vil arbeide sammen med partene i arbeidslivet for likelønn og for at flere kvinner kan jobbe heltid.

SV:

- Vil at det fastsettes forpliktende likelønnsplaner i alle offentlige virksomheter.
- Vil innføre en statlig likelønnsrett i form av å utvide rammene for lønnsoppgjørene i offentlig sektor. De utvidede rammene skal brukes til å sikre større tillegg for kvinnedominerte yrkesgrupper som tjener mindre enn sammenliknbare mannsdominerte grupper.

7. Lederlønninger

Konflikt: Dette kan bli et tema, men SV er det eneste partiet som eksplisitt tar opp dette i sitt program. SV vil instruere styrene for å stanse lønnsøkninger, det samme som Ap har vært opptatt av i sin aktive eierskapspolitikk.

YS:

- Mener det er viktig å ivareta åpenhet om lederes lønn
- Mener leders lønnsutvikling skal følge lønnsutviklingen blant arbeidstakere i samme virksomhet
- Norske myndigheter har et særskilt ansvar for å aktivt styre lederlønninger i statlige eide virksomheter

8. IA, inkludering og sykelønnsordning

Konflikt: Dette kunne blitt et tema i valgkampen, men blir det neppe ettersom Høyre og Fr.P sier nå de vil bevare dagens ordning med full utbetaling fra første sykedag. Venstre er eneste partiet som vil redusere utbetalingene de første dagene av sykefravær. Ingen partier er imot IA. Arbeiderpartiet vil styrke IA-ordningen. De andre partiene omtaler den i liten

grad. Dette blir neppe et tema. De fleste partiene er opptatt av å inkludere flest mulig i arbeidslivet, men velger forskjellige virkemidler. Grovt sagt ønsker de borgerlige partiene å liberalisere AML, slik at det blir lettere for arbeidsgiver å tilsette flere uten å være bekymret for forpliktelsene man pådrar seg. Regjeringspartiene ønsker å bruke ulike type virkemidler, gi rettigheter, sette inn flere offentlige tiltak og å styrke NAV. De borgerlige vil i større grad stille krav om aktivitet for å motta ytelser. Dette blir neppe et hovedtema.

YS:

- Mener IA-avtalen er det viktigste verktøyet for å redusere sykefravær og inkludere alle grupper i arbeidslivet.
- Mener at dagens sykkelønnsordning bør bestå men er villig til å se på endringer i dagens sykkelønnsregime
- Mener at NAVs rolle i aktiv oppfølging av sykemeldte bør klargjøres, forbedres og styrkes

Fr.p:

- Vil styrke tilretteleggingstilskuddsordningen på arbeidsplassene, samt åpne for at også bedrifter uten IA-avtale kan nyte godt av tilskuddsordningen.
- Vil innføre et "fleksibelt lønnstilskudd" for å få flere med nedsatt arbeidsevne inn i arbeidslivet, uavhengig av om bedriften har IA-avtale.
- Ønsker en god sykkelønnsordning (men sier ingenting om man ønsker å innføre karensdager eller reduserte ytelser de første dagene).
- Vil at man i langt større grad tar utgangspunkt i den enkeltes arbeidsevne.
- Vil at pårørende som er i arbeid får opprettholdt sine rettigheter om tidsbegrenset sykkelønn når de pleier sin nærmeste som er alvorlig syk.
- Vil åpne for en utvidet sykkelønnsordning for alvorlig sykdom.
- Vil utrede en tidskontoordning som kan bidra til at mennesker med alvorlig diagnose har bedre muligheter til å komme tilbake til arbeid.

Høyre:

- Vil innføre normerte sykemeldinger.
- Ingen skal kunne sykemeldes lenger enn seks måneder av sin fastlege.

Venstre:

- Vil gjøre flest mulig av IA-avtalens positive virkemidler tilgjengelige for alle arbeidstakere og ikke bare de som er ansatt i IA-virksomhet.
- Vil utrede en modell som innebærer redusert kompensasjon ved korttids sykefravær og økt kompensasjon ved langtids sykefravær og varig uførhet.
- Vil styrke selvstendige næringsdrivendes rettigheter knyttet til sykdom, omsorg, pleie og pensjon.
- Innføre en mer fleksibel sykkelønnsordning for kreftpasienter.
- Øke bruken av gradert uføretrygd og ha krav om aktivitet, slik at vi støtter folk til å ta oppgaver de mestrer framfor å betale dem for å stå utenfor arbeidslivet.
- Fjerne arbeidsgivers ansvar for sykepengene ved sykdom knyttet til svangerskap.

Kr.F.:

- Vil åpne opp for endringer i den økonomiske ansvarsfordelingen mellom stat, arbeidsgivere og arbeidstakere i sykelønnsordningen dersom vedtatte målsettinger om redusert sykefravær ikke nås.

SV:

- Vil utvide egenmeldt sykefravær til 5 kalenderdager om gangen.
- Vil innføre flere større forsøk med 365 dagers egenmelding ved sykefravær kombinert med systematisk tillitsskapende arbeid og samarbeid mellom flere bedrifter og offentlig sektor (Mandalsmodellen).
- Vil at ordningen med lønnstilskudd økes for å gi flere mulighet til arbeid.
- Vil utvide jobbstrategien for mennesker med nedsatt funksjonsevne med nye virkemidler for å øke deltakelsen i arbeidslivet.
- Vil at ordninger som arbeids- og utdanningsreiser, funksjonsassistenter, servicehunder, tolketjenesten og lese- og sekretærhjelpsordningen er varige og gis nok kapasitet til å sikre at de som kan jobbe, får jobbe.
- Vil at det offentlige går foran gjennom å innføre trainee-ordninger og læreplasser for folk med nedsatt funksjonsevne.
- Vil at det lages en egen strategi for arbeid for sosialt vanskeligstilte, for å gi flere muligheten til å komme i arbeid.
- Vil at statlige innkjøpsordninger innebærer krav om universell utforming og inkludering av folk med nedsatt funksjonsevne for å vinne kontrakter.

Ap:

- Vil styrke den praktiske oppfølgingen av avtalen om inkluderende arbeidsliv.
- Vil at personer med rusproblemer skal få tett oppfølging i form av en kombinasjon av hjelp til å mestre rusproblemene og arbeidstrening. Oppfølgingen skal tilbys i form av et individuelt program etter modell av kvalifiseringsprogrammet.
- Vil gi unge under 25 år som blir arbeidsledige, målrettede tiltak for å føre dem tilbake i arbeid eller utdanning eller tilby dem en skreddersydd aktivitetsplan med arbeidsrettede tiltak.
- Vil sikre flere tilknytning til arbeidet gjennom tidsbegrensede og langsiktige lønnstilskudd.
- Vil utvikle flere traineeprogrammer, nye utprøvningsjobber og opplæringsstillinger, med vekt på grupper som i dag står utenfor arbeidslivet, særlig personer med psykiske lidelser og personer med nedsatt funksjonsevne.
- Vil styrke mangfoldet blant de som arbeider i offentlige virksomheter, blant annet når det gjelder minoritetsbakgrunn og nedsatt funksjonsevne. Offentlige virksomheter skal være i front på å beholde dyktige seniorer i jobb.
- Vil at sivilsamfunnet skal involveres i arbeidet med å få flere i arbeidslivet. Initiativ i regi av ideelle aktører vil kunne nå ut til målgrupper som tradisjonelt ikke oppsøker NAV eller offentlige tjenester
- Vil sikre dem som har behov for attføring god individuell oppfølging. Attføringsbedriftene skaper viktige attføringstilbud og skal garanteres forutsigbare rammevilkår.

De andre partiene: Vil bevare dagens sykelønnsordning.

9. Arbeidsmarkedstiltak

Dette kan bli et tema i valgkampen hvis arbeidsledigheten stiger ytterligere. SV og Arbeiderpartiet er mest konkrete på tiltak de ønsker å sette i verk. Ap bruker mest plass i programmet av alle partiene på viktigheten av arbeid for alle.

FrP:

- Vil samarbeidet mellom attførings- og vekstbedriftene, og det ordinære arbeidslivet må styrkes.
- Vil legge til rette for at flere aktører kan godkjennes og tilby arbeidsmarkedstiltak.
- FrP vil forenkle og avbyråkratisere dagens tiltaksstruktur.

Ap:

- Vil gi unge under 25 år som blir arbeidsledige, målrettede tiltak for å føre dem tilbake i arbeid eller utdanning eller tilby dem en skreddersydd aktivitetsplan med arbeidsrettede tiltak.
- Vil sikre flere tilknytning til arbeidet gjennom tidsbegrensede og langsiktige lønnstilskudd.
- Vil utvikle flere traineeprogrammer

SV:

- Vil gi en ny ungdomsgaranti som gir unge under 25 år rett til arbeidsmarkedstiltak, eller annen hjelp de trenger for å komme i arbeid. Denne retten til tiltak skal innfris innen tre måneder og skal komme i tillegg til dagens garantier om fastsetting av planer for hver enkelt.
- Vil at unge med uføretrygd gis rett til arbeidsmarkedstiltak.

10. Arbeidet mot arbeidsulykker

Det er først og fremst Arbeiderpartiet som har med dette i sitt program.

Ap:

- Vil øke innsatsen mot arbeidsulykker og arbeide etter en nullvisjon for alvorlige ulykker i arbeidslivet slik vi jobber etter nullvisjonen for dødsulykker i trafikken.
- Vil sørge for at HMS-ansvar blir tydeligere plassert og ivaretatt i lange kontraktskjeder med uoversiktlige ansvarsforhold, herunder se på Byggherreforskriften.
- Vil stille krav til arbeidsgivere om både tilstrekkelig språkopplæring og tilrettelegging av forståelse av norsk regelverk og arbeidskultur hos arbeidsinnvandrere.
- Vurdere et utvidet HMS-ansvar i konsern og franchiseforhold.

11. Tiltak mot sosial dumping og bruk av tilsynsmyndighetene

Konflikt: De rødgrønne er opptatt av tiltak mot sosial dumping. De borgerlige partiene er opptatt av å gå gjennom tilsynsmyndighetene. Dette blir neppe et hovedtema, men de rødgrønne ønsker å styrke spesielt Arbeidstilsynet mens Fr.P. vil ha en gjennomgang av tilsynene og hvordan de arbeider. Fr.P. og Høyre ønsker en gjennomgang av direktoratene for å se på hvordan de utøver sine roller. De rødgrønne vil gjøre det lettere for fagforeninger å få til allmenngjøring og er mer opptatt av å stanse sosial dumping.

YS:

- Ønsker ikke nasjonal lovfestet minstelønn.
- Ser tariffavtalen som det viktigste verktøy for å forhindre sosial dumping.
- Vil styrke Arbeidstilsynets og Petroleurstilsynets rolle i bekjempelsen av sosial dumping.
- Ønsker treparts bransjeprogrammer på alle områder hvor sosial dumping er et betydelig problem for store arbeidstakergrupper
- Mener at virksomheter som opererer i Norge skal gjøre dette på betingelser og forutsetninger som gjelder under norsk lov og avtaleverk

Fr.p:

- Vil ha en gjennomgang av alle offentlige tilsyn.

Høyre:

- Vil styrke Arbeidstilsynets kapasitet og styrke arbeidet mot uakseptable arbeidsvilkår, i samarbeid med arbeidsgiverne og arbeidstakerne.
- Vil styrke Oljedirektoratet og Petroleurstilsynet for å ivareta forvaltningen av en større og mer komplisert norsk sokkel
- Vil sørge for en bedre samordning av de ulike sektormyndighetene, slik at vi får en raskere og mer helhetlig forvaltning.
- Vil organisere Mattilsynet slik at regionene opptrer på en helhetlig og enhetlig måte. Tilsynet må oppleves som en serviceinstitusjon og som en ressurs for næringsutvikling.

Venstre:

- Vil innføre nasjonal minstelønn som virkemiddel mot sosial dumping.
- Vil opprette en egen varslingsenhet under Arbeidstilsynet.

Kr.F.:

- Vil at ordningen med allmenngjøring av tariffavtaler må fortsette.
- Vil sikre Arbeidstilsynet tilstrekkelige ressurser til spesielt å kunne følge opp bedrifter og bransjer som benytter seg av utenlandsk arbeidskraft for å påse at lønns- og arbeidsvilkår blir fulgt opp.

Sp:

- Går mot lovfestet minstelønn, men vil bruke allmenngjøring for å hindre sosial dumping.
- Vil arbeide for et godt regulert arbeidsliv uten sosial dumping.

Ap:

- Vil styrke arbeidet mot sosial dumping og fremme nye tiltak i en tredje handlingsplan.
- Vil styrke Arbeidstilsynet og Petroleurstilsynet gjennom bedre virkemidler og effektiv håndheving av regelverket.
- Vil sikre kollektiv søksmålsadgang for fagforeninger ved innleie.
- Vil i samarbeid med partene sikre at vi har en velfungerende allmenngjøringsordning om tiltak mot sosial dumping.
- Vil videreutvikle treparts bransjeprogrammer som virkemiddel mot sosial dumping.

- Vil sikre likebehandlingsprinsippet ved bruk av innleie. De som leies inn skal ha minst like godt lønns- og arbeidsvilkår som om de var ansatt direkte hos innleier.

SV:

- Vil at allmenngjøringsordningen styrkes, for eksempel ved å senke dokumentasjonskravene og skjerpe reaksjonene ved brudd på loven.
- Vil innføre et eget bransjeprogram for bemanningsbransjen for å sikre gode arbeidsforhold og for å stanse brudd på bestemmelsene om inn- og utleie.
- Vil styrke muligheten for å gi næringsforbud for aktører som gjentatte ganger alvorlig bryter arbeidsmiljøloven og allmenngjøringsloven.
- Vil gi tillitsvalgte fullt innsyn i forbindelse med kontraktsinngåelser.
- Vil gi Arbeidstilsynet rett til å ilegge overtredelsesgebyrer ved brudd på arbeidsmiljøloven, allmenngjøringsloven og utlendingsloven.
- Vil ha et trepartssamarbeid i varehandelen.
- Vil at utflagging av drift av norske selskap med drift i Norge ikke må bli tillatt, eller reguleres slik at selskapene ikke kan iverksette sosial dumping
- Vil at det offentlige pålegges et ansvar for at ansatte i virksomheter som leverer varer eller tjenester til det offentlige, har lovlige lønns- og arbeidsvilkår og at virksomhetene ikke bryter med arbeidsmiljølovens bestemmelser om midlertidige tilsetninger.

12. Likestilling

YS:

- Mener likestilling oppnås best gjennom fleksible løsninger for kombinerende av arbeids- og familieliv, slik at begge kjønn kan ha en likeverdig omsorgsrolle og fullverdig tilknytning til arbeidslivet

Fr.p:

- Vil fjerne lovformuleringer som pålegger kvotering

KrF:

- Vil støtte bruk av moderat kjønnskotering der arbeidsgiver kan prioritere søkere basert på kjønn for å oppnå bedre kjønnsbalanse på arbeidsplassen, såfremt søkerne ellers stiller tilnærmet likt med andre kvalifikasjoner.
- Vil bruke moderat kvotering for å øke andelen menn i yrker med omsorg og undervisning for barn.

Ap:

- Vil samarbeide med partene i arbeidslivet om utviklingsarbeid og tiltak som kan fremme likestilling på arbeidsplassene.
- Vil øke kunnskapen om årsakene til kvinners sykefravær.
- Vil sette mål om at 40 % av lederne på de øverste nivåene i staten skal være kvinner.
- Vil at statlig eide selskaper skal ha rekrutteringsstrategier for å øke antallet kvinner i konsernledelsen for å nå et mål om minst 40 % av begge kjønn i ledelsen.

- Vil målrettet bruke ordningen med tilleggspoeng til utdanninger for det underrepresenterte kjønn, i kombinasjon med andre rekrutteringstiltak, herunder bruk av ordningen på flere studier der det er få gutter.

13. Permitteringer

Konflikt: Fr.p og Venstre vil endre reglene vedrørende permitteringer. De andre partiene sier lite.

YS:

- Mener permitteringsinstituttet fortsatt skal være nedfelt i avtaleverket
- Ønsker en harmonisering av regelverket knyttet til permitteringer med regelverket for oppsigelser

Fr.p:

- Vil lovfeste regler som regulerer permitteringsadgangen i virksomheter som ikke er bundet av tariffavtale, for å sikre medarbeiderne informasjon og innflytelse.
- Vil justere permitteringsordningene i takt med arbeidsmarkedet

Venstre:

- Vil lovfeste alle arbeidstakers rettigheter knyttet til permittering.
- Vil innføre mer fleksible permitteringsregler som gir muligheter for "rullerende permisjon" og redusere permitteringsgraden fra 50 til 20 %.

14. Konkurransetsetting og privatisering

Konflikt: Dette kan bli et viktig tema i valgkampen. I korte trekk går konflikten mellom de borgerlige på den ene siden, som ønsker å åpne opp for private tilbydere og legge til rette for like konkurransevilkår mellom offentlige og private, og de rødgrønne som er motstandere av dette.

YS:

- Mener at privatisering og konkurranseutsetting aldri skal være et mål i seg selv.
- Mener privatisering og konkurranseutsetting skal bidra til en mer hensiktsmessig organisering av virksomheter til ansatte, eiere og samfunnets beste.
- Mener privatisering og konkurranseutsetting aldri kan tillates hvis det kan antas å bidra til å forringe ansattes rettigheter i lov og avtaleverk.
- Mener spørsmål om privatisering alltid skal håndteres gjennom et nært partssamarbeid i virksomhetene det angår og trepartssamarbeid mellom myndighetene og partene i arbeidslivet.

Fr.p:

- Vil sikre valgfrihet for tjenestemottaker – til å velge mellom private og offentlige leverandører.
- Vil likestille private og offentlige tjenesteleverandører.
- Vil likestille private og offentlige sykehus.

Høyre:

- Vil innføre nøytral merverdiavgift i staten, slik at flere private tjenestetilbydere kan bidra til å løse fellesskapets oppgaver.
- Vil bruke mer konkurranse for å øke kvaliteten og best mulig bruk av ressursene.
- Vil sikre at private tilbydere skal kunne konkurrere på like vilkår som offentlige.

Venstre:

- Vil legge til rette for at private tilbydere av offentlige tjenester kan konkurrere på lik linje med offentlige tilbydere.

Regjeringspartiene:

- Motstandere av konkurranseutsetting og privatisering, men Ap har formuleringer i sitt program som tyder på at de ikke er helt avvisende.

SV:

- Vil sikre tillitsvalgte fullt innsyn ifm konkurranseutsetting.
- Vil at reglene for virksomhetsoverdragelse skal gjelde for alle anbud.
- Vil hindre etablering av kommersielle aktører som går utover det offentlige helsetilbudet.
- Vil innføre et non-profitprinsipp i velferdsstaten, med mål om å unngå kommersialisering innen grunnleggende velferdstjenester.
- Vil avvikle alle anbudsavtaler med private profitører innenfor velferdssektoren.
- Vil sikre ansattes rettigheter ved konkurranseutsetting av offentlige tjenester ved å forby konkurranse gjennom nedpressing av ansattes lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår, for eksempel ved å sørge for at reglene for virksomhetsoverdragelse gjelder for alle anbud.

15. Effektivisering og endring av offentlig sektor:

Konflikt: Alle partiene sier de er opptatt av å modernisere det offentlige og redusere byråkrati. Venstre vil ha en uavhengig evaluering. Fr.p. vil redusere tallet på administrative stillinger. Arbeiderpartiet vil legge til rette for 10.000 nye stillinger innenfor helse- og omsorg på kommunalt nivå.

YS:

- Mener at målstyring i offentlig sektor må bli mer effektiv, mindre ressurskrevende og resultatene få konsekvenser.
- Mener at effektivisering og rasjonalisering av offentlig sektor skal skje i nært samarbeid med organisasjonene i arbeidslivet og myndighetene.

Fr.p:

- Vil gå gjennom alle tilsynene.
- Mener det har vært en for stor vekst av byråkrati og byråkrater under den rødgrønne regjeringen.
- Vil slå sammen den statlige og kommunale delen av Nav til en statlig enhet.

Høyre:

- Vil ta initiativ til nye omstillings – og effektiviseringsprosjekter for å bedre kvaliteten og sikre en best mulig ressursutnyttelse, herunder bruk av offentlig-privat samarbeid.
- Vil innføre svartidsgarantier.
- Vil ta i bruk brukerundersøkelser og kvalitetsmålinger i større grad.
- Vil sørge for at flere offentlige publikumskontorer har åpningstider som er bedre tilrettelagt for folks hverdag og at flere holder lørdagsåpent.
- Vil gå gjennom statens organisering av tilsyns- og kontrollfunksjoner.
- Vil gå kritisk gjennom omfanget, mandatet og praksisen til de statlige direktoratene.
- Vil sørge for en bedre samordning av de ulike sektormyndighetene, slik at vi får en raskere og mer helhetlig forvaltning.

Venstre:

- Vil spre statlige arbeidsplasser til flere regioner.
- Vil gjennomgå statlige tilsyn og direktorater for å redusere antallet og styrke folkevalgte organers makt.
- Vil ha en uavhengig evaluering av offentlig forvaltning for å redusere byråkratiet og sikre effektiv tjenesteproduksjon.

Sp:

- Vil som et ledd i effektiviseringen av offentlig tjenester og tilbud, legge til rette for utvide åpningstider ved offentlige kontorer der dette er hensiktsmessig, en til to dager i uken

Ap:

- Vil i hovedsak legge ny statlig virksomhet utenfor Oslo. Det skal ikke foretas omfattende utflytting av eksisterende statlig virksomheter.

16. Endre lokalforvaltningen og fjerne et forvaltningsnivå

Konflikt: Organiseringen av den offentlige forvaltningen kan bli et tema i valgkampen. Det gjelder både tvangssammenslåing av kommuner, bevaring av fylkeskommunen og fylkesmannens rolle. Ytterpunktene er på den ene siden Fr.p, som ønsker størst endring, og på den andre siden Sp som ønsker minst endring.

YS:

- **Mener at spørsmål knyttet til endringer i offentlig forvaltning må håndteres i nært samarbeid med ansatte og brukere.**

Fr.p:

- Vil legge ned fylkeskommunene som selvstendig forvaltningsnivå, og fordele oppgavene mellom kommunene, staten og private.
- Vil utrede en moderne og hensiktsmessig kommunestruktur. Kommunestrukturen skal bestemmes av Stortinget, og skal utformes på en måte som ivaretar god tjenesteyting og effektiv bruk av ressurser.
- Vil starte omleggingen av inntektssystemet til kommunene.
- Vil erstatte fylkesmannsembeter med en forvaltningsdomstol.
- Vil gjennomgå statsforvaltningen med sikte på overføring av oppgaver.

- Vil fjerne fylkeskommunen/fylkesmannens innsigelsesrett i kommunale plan- og arealvedtak.

Høyre:

- Vil legge ned fylkeskommunen.
- Vil overføre oppgaver fra fylkeskommunene og fylkesmannen til kommunene.
- Vil ha en kommunereform som innebærer større og mer robuste kommuner.
- Vil gi kommunene større frihet til selv å avgjøre lokale saker.

Venstre:

- Vil gjennomføre en kommunereform som resulterer i nye, færre og sterkere kommuner.
- Vil desentralisere og gi de nye kommunene hel eller delvis myndighet over rehabilitering, barnevern, folkehelse og forebygging, rusomsorg, psykisk helse, kultur, kriminalomsorg, sikkerhet og beredskap, miljø- og arealpolitikk, og barnehager.
- Vil redusere lover og forskrifter som regulerer kommunene, og forenkle inntektssystemet.
- Vil forenkle det statlige tilsynet med kommunene.
- Vil gjennomgå fylkesmannens ansvarsområder og myndighet.
- Vil gjennomføre en regionreform der fylkeskommunen erstattes med et nytt regionalt nivå med færre og sterkere regioner.
- Vil gi de nye regionene helhetlig politisk, faglig og finansielt ansvar for samferdsel, landbruk, nærings- og bygdeutvikling, kultur, videregående opplæring, miljøvern og kulturminnevern, regional planlegging og sikkerhet og beredskap.
- Vil flytte forvaltning av arealbestemmelser, senterstruktur og andre skjønnspregede retningslinjer fra Fylkesmannsembetet til de nye regionene.

Kr.F.:

- Vil ha færre kommuner.
- Vil erstatte dagens fylkeskommuner med større regioner som er styrt av folkevalgte. Vil flytte både dagens fylkeskommuner og en rekke oppgaver fra staten over til dette nye nivået. Skal bl.a. ha ansvaret for videregående opplæring, regional høyere utdanning og forskning, innovasjon og næringsutvikling, samferdsel, kultur, helse, oppgaver innen helse, miljø og landbruk samt sektoroverskridende og kommuneoverskridende planlegging.

Sp:

- Går imot enhver form for tvangssammenslåing av kommuner. Vil beholde dagens fylkeskommune og fylkesmann.

Ap:

- Sier lite i sitt program. Men fra tidligere vet man at partiet vil beholde dagens fylkeskommuner. Partiet ønsker færre kommuner og er på glid mot å bruke sterkere virkemidler for å få til endring i kommunestrukturen.

SV:

- Går imot tvungen kommunesammenslåing. Vil bevare fylkeskommunen og dagens tre forvaltningsnivåer.

17. Organisering av helsevesenet

Konflikt: Helsevesenet og sykehusene blir trolig et hovedtema i valgkampen. Dermed kan også både privatisering av helsevesenet og organiseringen av helseforetakene bli temaer. Alle partiene utenom Arbeiderpartiet og Venstre foreslår å endre dagens foretaksmodell på ulike måter. De borgerlige partiene ønsker også å likestille private og offentlige løsninger i helsevesenet.

YS:

- Mener at intensjonene bak samhandlingsreformen er gode
- Mener medvirkning, partssamarbeid og dialog er viktig for at samhandlingsreformen skal lykkes
- Mener Norge skal ha en god og effektiv offentlig helse og omsorgssektor

Fr.p:

- Vil avskaffe de regionale helseforetakene og fordele oppgavene mellom Helsedepartementet og sykehusene.
- Vil likestille private og offentlige sykehus.

Høyre:

- Vil legge ned de regionale helseforetakene og erstatte dem med en bedre nasjonal styring av helsepolitikken, samtidig som sykehusene får større frihet og ansvar innenfor rammene av en nasjonal helse- og sykehusplan
- Vil innføre fritt behandlingsvalg på det offentliges regning, slik at den som trenger nødvendig helsehjelp, kan få et tilbud så raskt som mulig.

Venstre:

- Vil beholde dagens sykehusmodell med helseforetak.
- Vil flytte mer makt og flere avgjørelser fra de regionale helseforetakene ned til det enkelte sykehus.
- Vil åpne opp for mer fleksible turnusordninger i helsevesenet.
- Vil redusere antall helsebyråkrater.

Kr.F.:

- Vil at sykehustilbudet må underlegges regionalpolitisk folkevalgt styring. (Ønsker å erstatte dagens fylkeskommuner med nye og større regioner som er politikerstyrt og med nye og større oppgaver.)

Senterpartiet:

- Vil oppløse den regionale foretaksmodellen og beholde statlig eierskap, men demokratisere og desentralisere styringen til 20 sykehusstyrer tilsvarende dagens lokale helseforetak. Disse skal ha utvidet styringsansvar innenfor rammen av nasjonal finansiering og prioriteringer i Nasjonal sykehusplan. De regionale sykehusstyrene skal ha et flertall av medlemmene oppnevnt av fylkestinget.
- Ønsker på sikt å overføre ansvaret for sykehusene til regionalt folkevalgt eierskap

Arbeiderpartiet:

- Vil bevare dagens styringsmodell.

SV:

- Vil avvikle foretaksmodellen og ha en sterkere folkevalgt styring av sykehusene. (?)

- Vil ha en ny organisering av helsetjenestene som sikrer at kvalitet og pasientsikkerhet prioriteres foran kortsiktige økonomiske innsparinger.

18. Velferdsordninger

Konflikt: De fleste partiene er opptatt av å sikre at velferdsordningene oppmuntrer til aktivitet og arbeid og redusere misbruk og "velferdslekkasjer til utlandet". De borgerlige partiene er i større grad opptatt av arbeidslinja og stille krav til mottakere av offentlig støtte om aktivitet. Det er usikkert om dette blir et tema i valgkampen. Flere av de borgerlige partiene vil ha en gjennomgang av dagens ordninger for å sikre at de oppmuntrer til aktivitet.

YS:

- **Mener arbeidslinja må være sentral i norsk velferdspolitik.**

Fr.P:

- Vil at offentlige velferdsordninger innrettes slik at det lønner seg å jobbe.
- Vil at man har et velferdssystem som sikrer den enkelte rett ytelse til rett tid.
- Vil fremme en rekke tiltak for å forhindre eksport av velferdsordninger.
- Vil utrede muligheten for å vri ytelse fra kontantytelser til skattefradrag.
- Vil innføre et lovmessig krav om aktivitetsplikt for den enkelte sosialhjelpsmottaker, dersom mottakeren er fysisk, og mentalt skikket til aktiviteten.
- Vil innføre et øvre tak på hvor mye man kan få i samlet sosiale ytelse.
- Vil arbeide for at fribeløpet i ny uførestønning økes.
- Vil innføre en mer fleksibel gradering for å komme inn i uførestønningen.
- Mener at uføregraten skal med jevne mellomrom kartlegges.
- Vil at det innføres en hovedregel om at ingen under 40 år skal gis varig uførestønning, med mindre det er helt åpenbart, at de aldri vil kunne delta i arbeidslivet.
- Vil sikre unge som står i fare for å havne på uføretrygd et eget utviklingsløp.
- Vil arbeide for å øke tilleggspensjonsopptjeningen for de med ytelse ung ufør.

Høyre:

- Vil gå gjennom dagens velferdsordninger for å sikre at de oppmuntrer til aktivitet og arbeid.
- Vil innføre en rett og plikt til aktivitet for mottakere av sosialhjelp.

Venstre:

- Vil øke bruken av gradert uføretrygd og stille krav om aktivitet.
- Vil øke den offentlige potten for lønnstilskudd for personer med nedsatt arbeidsevne.
- Vil dele dagens foreldrepermisjon i tre like store deler, der far og mor disponerer en tredjedel hver, og den siste tredjedelen kan fordeles fritt mellom foreldrene.
- Vil gi far selvstendig rett til foreldrepenger, inkludert fedrekvoten.
- Vil omfordele barnetrygden slik at de med lav inntekt får mer barnetrygd enn i dag på bekostning av de med høy inntekt.

KrF:

- Vil over tid utvide foreldrepermisjonen til 68 uker (16 måneder), og gjøre den mer fleksibel slik at uttak av permisjonstiden kan fordeles helt frem til barnet fyller 10 år.
- Vil la familien selv bestemme fordelingen av foreldrepengene, med unntak av 10 uker som er forbeholdt hver av foreldrene.

SV:

- Vil gi slitasjeskader status som yrkesskader med tanke på rettigheter.
- Vil lovfeste arbeidsuke på 37,5 timer.
- Vil innføre en ungdomsgaranti som vil gi ungdom under 25 år rett til tiltak, arbeidstrening eller utdanning. Retten skal innfris innen 3 måneder.

19. Næringspolitikk og verdiskaping

Konflikt: Alle partiene nevner dette på sine måter. De borgerlige partiene bruker mer plass til temaet. Blir neppe et hovedtema i valgkampen.

YS:

- Erkjenner at verdiskaping finner sted i alle sektorer av norsk økonomi
- Mener at en sterk og effektiv offentlig sektor og en stabil og trygg finanssektor er norsk næringslivs viktigste konkurransefortrinn
- Mener det er viktig at norske bedrifter har rammevilkår som legger grunnlaget for en langsiktig og innovative næringsutvikling
- Mener myndighetenes politikk for næringsutvikling og verdiskaping bør være rettet inn mot å etablere konkurransedyktige, stabile, like og forutsigbare rammebetingelser.
- Mener at offentlige finansiell støtte til utvalgte bransjer bare skal gis i situasjoner der markedet har midlertidig sviktet, der tvingende samfunnspolitiske hensyn tilsier det eller man ser at midlertidig støtte er nødvendig for å utvikle nye næringer.

20. Utdanning og kompetanse

Konflikt: Neppe et tema i valgkampen. Ingen klare konfliktlinjer. De fleste partiene nevner temaet i generelle vendinger med unntak av Høyre som har dette som et egen overskrift.

YS:

- Mener vi skal ha et arbeids- og samfunnsliv der alle har mulighet til å ta i bruk, videreutvikle og tilegne seg kompetanse
- Mener at arbeidsgivere må legge mer aktivt til rette for kompetanseutvikling for alle medarbeidere.
- Mener myndighetene har et spesielt ansvar for å sikre finansiering av etter- og videreutdanning i Norge Mener at det bør bli etablert tilstrekkelig antall læreplasser
- Mener at verdsetting av realkompetanse bør bli integrert i alle deler av norsk arbeidsliv
- Ønsker en økning i antall studieplasser i høyere utdanning i samsvar med forventet søkning og i samsvar med etterspørsel etter kompetanse i arbeidslivet

Høyre er det eneste partiet som har dette som eget punkt i sitt program:

- Vil ha en økt satsing på etter- og videreutdanning.
- Vil iverksette tiltak for å få flere gode ledere.
- Vil gi de ansatte større frihet og anledning til å utføre jobben basert på egne vurderinger.
- Vil satse for å gjøre offentlig sektor til en bedre arbeidsplass enn i dag.

21. Fratrekk i skatten for fagforeningskontingent

Konflikt: Dette blir neppe et hovedtema, men det kan bli en konflikt mellom Fr.p. på den ene siden som vil redusere fradragmulighetene for LO-medlemmer og de rødgrønne på den andre siden som vil øke fradragmulighetene.

YS:

- Ønsker å øke dagens fradragnivå

Fr.p:

- Vil at bare medlemmer av fagforeninger som er partipolitisk nøytrale og ikke gir støtte til politiske partier skal kunne trekke fra kontingenten på skatten.

Høyre:

- Vil beholde dagens ordning på dagens nivå.

SV og Ap:

- Vil øke fradraget.